

Wolcsánszky János: Adatok Magyarország lombos mohainak ismeretéhez.*

A m. kir. Állami Paedagogium mathem. és természettudományi szakcsoport hallgatói Váγγελ Jenő dr. tanár vezetésével rendszeres állat- és növénygyűjtéssel is foglalkoznak. Három éve annak, hogy ilyen módon mohákat is gyűjtünk, még pedig 1902-ben Spissák István-nak, 1903-ban Marczelly Kornél-nak és 1904-ben pedig nekem volt különös feladatomban a mohákkal való foglalkozás. Ez idő alatt az ország különböző részein több mint 800 mohát szedtünk össze, mely gyűjtési adatokat összeállítva, hazánk növényzetének pontosabb ismerete, az egyes fajok földrajzi elterjedésének tüzetesebb meghatározása, vagy előfordulási helyének megerősítése érdekében ezennel közlésem.

A kétes fajok meghatározását, valamint a meghatározott fajok átrevidelését Péterfi Márton bryológusunk volt szíves magára vállalni, amiért kötelességemnek ismerem, neki e megbecsülhetetlen fáradozását úgy a saját, mint társaim nevében is leghálásabban megköszönni.

A meghatározott fajok összeállítása közben, valamint a fajok megnevezésénél mindenben Dr. L. Rabenhorst's »Kryptogamen Flora« (Laubmoose, bearbeitet v. K. Gustav Limpricht, Leipzig 1890—1904) című alapvető munka szolgált irányadóul, és annak a rendszerét is követtem.

Az adatok elősorolását a következőkben közlöm.

I. Fam. Sphagnaceae.

1. *Sphagnum acutifolium* EHRH. Bélaí hegyek (M.-Tátra), [Zakopane],** Mohos.
2. *Sphagnum cymbifolium* EHRH. Zseleznó-fürdő, Popiván.
3. » *Girgeusohnii* RUSS. [Zöld-Tó (M.-Tátra)] Zseleznó-fürdő, Popiván.

II. Fam. Physcomitrellaceae.

4. *Physcomitrella patens* HEDW. [Budapest (Kelenföld)].

III. Fam. Phascaceae.

5. *Sphaerangium triquetrum* (SPRUCE) [Budapest (Rákos)].
6. *Microbryum Floerkeanum* (WEB. et MOHR.) Budapest (Rákos).
7. *Phascum bryoides* DICKS. var. *piliferum* (SCHULTZ) = *Mildeella bryoides* (DICKS) var. *piliferum* (SCHULTZ) [Budapest (Ó-Buda)].
8. *Phascum cuspidatum* SCHREB. [Budapest (Ó-Buda)].

* Előterjesztette Schilberszky Károly a növénytani szakosztálynak 1905. évi márczius 8-ikán tartott ülésén.

** Az egyenes [] zárójelben közölt termőhelyek a hazai irodalomban már fölemlítvők, így tehát azok megerősítő adatok gyanánt tekintendők.

IV. Fam. Weisiaceae.

9. *Weisia viridula* (L.) HEDW. [Budapest (János hegy)].
 10. *Dicranoweisia crispula* (HEDW.) LINDB. [Popiván].

V. Fam. Dicranaceae.

11. *Dicranum fuscescens* TURN. Popiván.
 12. » *scoparium* (L.) [Budapest (Farkasvölgy, Kamaraerdő)].
 [Zakopane], Fehéregyháza, Viszoka, Hosszúmező, Felsőcsernáton, Popiván.
 13. *Dicranum undulatum* EHRH. Bedőháza.
 14. *Dicranella subulata* (HEDW.) Felsőcsernáton.
 15. *Campylopus flexuosus* L. Hosszúmező.

VI. Fam. Fissidentaceae.

16. *Fissidens adiantoides* (L.) [Budapest (Kamaraerdő)].
 17. » *taxifolius* L. [Budapest (Háromhatárhegy)].

VII. Fam. Ditrichaceae.

18. *Ditrichum flexicaule* (SCHLEICH.) = *Leptotrichum flexicaule* SCHLEICH.
 Dobsinai jégbarlang.

VIII. Fam. Pottiaceae.

19. *Pottia cavifolia* EHRH. = *Pterygoneurum cavifolium* (EHRH.) [Budapest (Rókahegy, Gellérthegy)].
 20. *Pottia lanceolata* (HEDW.) [Budapest (Istenhegy)].
 21. *Didymodon furidus* HORNSCH. Felsőcsernáton.
 22. *Barbula Hornschuchiana* SCHULTZ. Visegrád.
 23. » *muralis* L. = *Tortula muralis* (L.) [Budapest (Gellérthegy, Farkasvölgy, Aquincum, Mátyáshegy, Svábhegy), Rákospalota, Visegrád].
 24. *Barbula subulata* L. = *Tortula subulata* (L.) [Budapest (Kőbánya)].
 25. » *ruralis* HEDW. = *Tortula ruralis* (L.) [Budapest (Mátyáshegy)], Visegrád, Felsőcsernáton.
 26. *Barbula tortuosa* WEB. & MOHR. = *Tortella tortuosa* (L.) Popiván, Hosszúmező.
 27. *Barbula unguiculata* (L.) HEDW. [Budapest (Rókahegy)].

IX. Fam. Grimmiaceae.

28. *Schistidium apocarpum* L. Felsőcsernáton, [Budapest (Jánoshegy, Rókahegy)].
 29. *Grimmia pulvinata* (L.) Budapest [Farkasvölgy], (Aquincum, Rókahegy, Lágymányos, Lipót-kőrút), Visegrád.
 30. *Racomitrium canescens* (TIMM.) Viszoka.
 31. *Hedwigia ciliata* EHRH. [Budapest (Jánoshegy)].

X. Fam. Orthotrichaceae.

32. *Orthotrichum anomalum* HEDW. Budapest (Sashegy).

XI. Fam. Encalyptaceae.

33. *Encalypta ciliata* (HEDW.) [Budapest (Sashegy)].
 34. » *streptocarpa* HEDW. = *E. contorta* (WULF.) Budapest, (Farkasvölgy, Mátyáshegy), Felsőcsernáton.
 35. *Encalypta vulgaris* (HEDW.) Budapest (Rókahegy).

XII. Fam. Funariaceae.

36. *Physcomitrium pyriforme* (L.) [Budapest (Lágymányos)].
 37. *Funaria hygrometrica* (L.) [Budapest (Lágymányos, Kamaraerdő, Aquincum, Svábhegy), Rákospalota, Törökbálint].

XIII. Fam. Bryaceae.

38. *Bryum argenteum* L. Rákospalota, Rákosfalva.
 39. » *caespititium* L. [Budapest (Farkasvölgy, Győri-út K.-Svábhegy, K.-Gellérthegy, Mátyáshegy, Rókahegy, V. ker. kültelek)], Visegrád, Hosszúmező.
 40. *Bryum capillare* L. Budapest (Rókahegy, Svábhegy).
 41. » *cyclophyllum* (SCHWÄGR.) Budapest (Lágymányos).
 42. » *Duvalii* VOIT. Zseleznó-fürdő.
 43. » *pseudo-triquetrum* (HEDW.) Vizsoka.
 44. » » » var. *gracilesceus* Budap. (Aquincum), Popiván.
 45. *Webera nulaus* (SCHREB.) Popiván.
 46. » *sp.* Budapest (Istenhegy).

XIV. Fam. Mniaceae.

47. *Mnium cuspidatum* L. [Budapest (Kamaraerdő)].
 48. » *punctatum* L. [Budapest (Hárshegy)], [Popiván], Bélai-hegyek (M.-Tátra).
 49. *Mnium punctatum* L. var. *elatum* SCHIMP. Poduplaska-Völgy (M.-Tátra).
 50. *Mnium rostratum* SCHRAD. Visegrád, Bálványos Fürdő.
 51. » *undulatum* L. Budapest (Kamaraerdő), Marosvásárhely, Szt.-Anna-Tó, Zseleznó-fürdő.

XV. Fam. Bartramiaceae.

52. *Bartramia pomiformis* L. Fehéregyháza, Dobsinai jégbarlang.
 53. *Philonotis calcarea* (BR. EUR.) Vizsoka.
 54. » *fontana* (L.) Zseleznó-fürdő, Popiván, Vizsoka, Bálványos-fürdő.

XVI. Fam. Timmiaceae.

55. *Timmia bararica* HESSL. Popiván.

XVII. Fam. Polytrichaceae.

56. *Atrichum undulatum* P. BEAUV. = *Catharina undulata* (L.) [Budapest (Svábhegy)], Hosszúmező.
 57. *Pogonatum urnigerum* (L.) Popiván, Fehéregyháza.
 58. *Polytrichum commune* (L.) Zöld Tó (M.-Tátra), Szt.-Anna-Tó, Felső-csernáton, Tarpatak (M.-Tátra), Jávornik.
 59. *Polytrichum decipiens* LIMPR. Bedőháza, Popiván.
 60. » *formosum* HEDW. Hosszúmező, Popiván.
 61. » *juniperinum* WLD. Szt.-Anna-Tó.

XVIII. Fam. Fontinalaceae.

62. *Fontinalis antipyretica* L. Bálványos-fürdő.

XIX. Fam. Crypheaceae.

63. *Lencodon scinroides* L. [Budapest (Zugliget)], Viszoka.
 64. *Antitrichia curtipendula* (HEDW.) Zseleznó-fürdő.

XX. Fam. Neckeraceae.

65. *Neckera crispa* L. [Budapest (Jánoshegy)], Popiván, Dobsinai jég-barlang.
 66. *Neckera complanata* L. Bálványos-fürdő.

XXI. Fam. Fabroniaceae

67. *Anacamptodon splachnoides* (FRÖLICH) [Budapest (Jánoshegy)].

XXII. Fam. Leskeaceae.

68. *Leskea nervosa* (SCHWÄGR.) Fehéregyháza.
 69. » *polycarpa* EHRH. [Budapest (Jánoshegy)].
 70. *Thuidium abietinum* (L.) Visegrád, Felsőcsernáton.
 71. *Pterigynandrum filiforme* (TIMM) Felsőcsernáton, Zseleznó-fürdő.
 72. *Anomodon longifolius* (SCHLEICH.) Bálványos-fürdő.
 73. » *viliculus* (L.) [Budapest (Farkasvölgy)].

XXIII. Fam. Hypnaceae.

74. *Isolothecium myurum* (POLLICH) Popiván.
 75. *Homalothecium Philippeanum* (SPRUCE) Nagy-Csomád.
 76. » *sericeum* (L.) [Budapest (Jánoshegy)] Visegrád.

77. *Pylaisia polyantha* (SCHREB.) Felsőcsernáton, Hosszúmező.
 78. *Brachythecium populcum* (HEDW.) Budapest (Jánoshegy).
 79. » *salebrosum* (HOFFM.) Budapest (Istenhegy, Farkasvölgy.)
 80. *Brachythecium rutabulum* (L.) [Budapest (Jánoshegy)].
 81. » *velutinum* (L.) Visegrád.
 82. *Camptothecium lutescens* var. *fallax* (HUDS.) Budapest (Farkasvölgy), Viszoka, Visegrád, Zselezno-fürdő.
 83. *Eurhynchium strigosum* (HOFFM.) Dobsinai-jégbarlang.
 84. *Plagiothecium silesiacum* (SELIG.) Popiván.
 85. » *silvaticum* (HUDS.) Hosszúmező.
 86. *Amblystegium riparium* (L.) Popiván.
 87. » *serpens* (L.) [Budapest (Farkasvölgy, Istenhegy, Lágymányos, Aquincum)], Visegrád, Szt.-Endre, Hosszúmező, Bálványos-fürdő, Szt.-Anna-Tó.
 88. *Amblystegium varium* (HEDW.) Bálványos-fürdő.
 89. *Hylocomium splendens* (HEDW.) Dobsinai-jégbarlang, Viszoka, Visegrád, Béilai-hegyek (M.-Tátra).
 90. *Hylocomium triquetrum* (L.) Visegrád, Popiván.
 91. *Hypnum chrysophyllum* Brid. Budapest (Kis-Svábhegy).
 92. » *cupressiforme* L. [Budapest (Jánoshegy, Farkasvölgy)], Felsőcsernáton, Viszoka, Visegrád.
 93. *Hypnum cuspidatum* L. Budapest (Aquincum).
 94. » *Haldanianum* GREV. Popiván.
 95. » *Knciffii* (BR. EUR.) Budapest (Lágymányos, Aquincum, Jánoshegy).
 96. *Hypnum molluscum* HEDW. Popiván, Szt.-Anna-Tó, Zakopane.
 97. » *polygamum* (BR. EUR.) Budapest (Aquincum).
 98. » *protensum* BRID. Popiván.
 99. » *rugosum* DICK. Felsőcsernáton.
 100. » *Schreberi* WILLD. = *Hylocomium Schreberi* (WILLD.) Felsőcsernáton, Popiván, [Budapest (Farkasvölgy)], Fehéregyháza.
 101. *Hypnum uncinatum* HEDW. Visegrád.
 102. » *sp.?* Dobsinai-jégbarlang.

Végül legyen szabad még az 1904. évi szeptember hónapban Dalmáciában és a megszállott tartományokban tanulmányi kirándulásunk közben gyűjtött mohákat is elősorolni:

1. *Cinclidotus aquaticus* (JACQ.) Ombla-forrás, Krka-vízesés, Mostári-vízesés.
2. *Bryum pseudo-triquetrum* (HEDW.) var. *gracilescens* Ombla-forrás.
3. *Mnium undulatum* L. Boszna-forrás.
4. *Fontinalis antipyretica* L. Boszna-forrás, Krka-vízesés.

5. *Brachythecium Mildeanum* (SCHIMP.) Boszna-forrás.
6. *Rhynchostegium rusciforme* (NECK.) Boszna-forrás, Mostári-vízesés.
7. *Amblystegium fallax* (BRID.) Mostári-vízesés.
8. *Hypnum chrysophyllum* BRID. Boszna-forrás.
9. » *elodes* SPRUCE Krka-vízesés.
10. » *fnitans* (DILL.) Boszna-forrás.

IRODALMI ISMERTETŐ.

Dr. Borowszky Samu : »*Magyarország vármegyei és városai*« című mű »*Pozsony-vármegye*« kötetének botanikai vonatkozású része.

A fõnt jelzett mű majdnem 11 oldalon tárgyalja Pozsony-vármegye növényvilágát; nemcsak a vadon termõ növényekrõl értekezik, de a természetett növényekrõl is, kiterjeszkedvén — az elsõ fejezetben — a természet területének az ismertetésére is.

Majd ismerteti a növényzet jellegét, kiemelvén a sajátosabb növényeket (*Ruscus*) és a növényzetre jellemzõket, mindenütt hivatkozván az irodalmi forrásokra, melyeket gondosan említ fel. Ismerteti a dévényi Nagytetõ (*Smyrnium perfoliatum*) és a Csallóköz (*Typha minima*) florisztikai sajátosságait is.

Külön fejezetben tárgyalja a mérges meg a gyógyító növényeket, súlyt helyezvén elõfordulási körülményeikre is, úgy látszik gyakorlati czélzatból.

Majd a virágtalan növények tárgyalására is áttér, és ezeknél is igyekszik jó képet adni Pozsony-vármegye növényzetérõl, elõsorolván a nagyobb tömegekben elõforduló, illetve jellemzõbb génuszokat Z a h l b r u c k n e r becses közleményei alapján, jól megjegyezvén az egyéb forrásokat is.

Külön fejezetben szól a gombákról, elõsorolja a gyakrabban elõforduló chetõ és mérges gombákat, továbbá a magasabb rangú növényzetre káros hatású gombákat; külön elõsorolja az egyes természetett növények ellenségeit.

Ismerteti továbbá az erdõségeket, azok területét, és az azokat alkotó fás növényeket is; újlag egy fejezetben a gyümölcsfákat meg a gyümölcs-termõ növényeket ismerteti, megemlítve a termelõket és a termõhelyeket.

Tudományos becsébõl azonban sokat levon az, hogy az *Urtica radicans* BOLLA növényt (helyesen *Urtica kioviensis* BOG.) a gombák között (14. old. 78. jegyzet) említi fel, és hogy a helyes nomenklaturát sem követi mindig; továbbá még azzal is hibázott, hogy a mohákat szaporodási mûszereik tekintetébõl a *Phanerogamae* közé sorozta (13. old.).

Ez utóbbiaktól eltekintve, csinosan állította egybe a szerzõ Pozsony-vármegye flórájának miniatúr képét, sõt azzal, hogy — jegyzetben bár — a reá vonatkozó irodalmat adja, a további kutatók munkáját is megkönnyítette.

BEZDEK (P.-Szentgyörgy).